

Odmor bez barijera: kapaciteti u Hrvatskoj za grupno kampiranje i ljetovanje osoba s invaliditetom

Ljetovanje, druženje i boravak u prirodi važan su dio kvalitete života osoba s invaliditetom. Međutim, mogućnost odlaska na odmor ne ovisi samo o slobodnim terminima i cijeni smještaja, nego i o pristupačnosti prijevoza, smještajnih jedinica, sanitarnih prostora, plaža i zajedničkih sadržaja. Pri organizaciji grupnog ljetovanja potrebno je istodobno osigurati odgovarajuće uvjete za više sudionika s različitim potrebama, uključujući smještaj za osobne asistente ili druge osobe u pratnji.

U Hrvatskoj postoje vrijedni primjeri pristupačnih turističkih objekata i organiziranih programa ljetovanja. Ipak, ukupni kapacitet nekog objekta nije istovjetan njegovoj mogućnosti prihvata grupe osoba s invaliditetom. Jedna pristupačna soba ili mobilna kućica važan je pomak, ali ne znači da je objekt spreman za istodobni boravak većeg broja osoba koje trebaju takav smještaj. Za procjenu stvarnih mogućnosti potrebno je povezati podatke o smještaju, dostupnosti podrške i pristupačnosti svih sadržaja koji čine odmor.

Što govore podaci o pristupačnom smještaju?

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku za 2024. godinu, od 1.078 objekata iz skupine hotela i sličan smještaj u kojima su ostvarena turistička noćenja, njih 370, odnosno 34,3 posto, imalo je smještajne jedinice pristupačne osobama smanjene pokretljivosti. Ukupno je evidentirano 1.499 takvih jedinica, od čega 1.296 soba i 203 apartmana. Navedeno istraživanje ne obuhvaća kampove te se njegovi rezultati ne mogu smatrati pregledom svih pristupačnih turističkih kapaciteta u Hrvatskoj.

Ti podaci pružaju važan uvid, ali ne odgovaraju na sva pitanja organizatora grupnog ljetovanja. Iz ukupnog broja pristupačnih jedinica nije moguće zaključiti koliko ih je raspoloživo u istom objektu i terminu, odgovaraju li potrebama

konkretnih sudionika te jesu li pristupačni restoran, plaža i prostori za zajedničke aktivnosti. Stoga su za planiranje boravka nužne detaljne informacije o pojedinom objektu, a ne samo podatak da raspolaže pristupačnim smještajem.

Regionalna raspodjela pristupačnih kapaciteta u skupini hotela pokazuje koncentraciju u priobalnim županijama: Splitsko-dalmatinska (16,7 posto), Primorsko-goranska (15,1 posto), Istarska (15,0 posto) i Dubrovačko-neretvanska (14,0 posto), dok Grad Zagreb i Osječko-baranjska županija imaju znatno manji udio (po 6,7 odnosno 6,8 posto). No bez podataka o kampovima nemoguće je procijeniti koliko pristupačnih kapaciteta za grupni boravak u prirodi postoji na nacionalnoj razini.

Regulatorni okvir i minimalni uvjeti

Pristupačnost kampova u Hrvatskoj regulirana je kroz više propisa. Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Kampovi propisuje uvjete za osobe s invaliditetom pri kategorizaciji kampova. Među uvjetima za kategorizaciju navode se pristupačne staze do sanitarnog čvora i sadržaja za hranu i piće, dok je na 100 osnovnih smještajnih jedinica predviđena jedna pristupačna za osobe s invaliditetom, te na 800 smještajnih jedinica prilagođena zahodska školjka, tuš i umivaonik. Tehnički propis o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (Narodne novine br. 12/23) dodatno propisuje da kamp za 500 i više gostiju mora sadržavati elemente pristupačnosti iz više članaka propisa.

Ovi propisi postavljaju minimalne tehničke uvjete. No kako ističe Kamping udruženje Hrvatske, ispunjavanje minimalnih tehničkih uvjeta često nije dovoljno da se ranjive skupine osjećaju kao ravnopravni gosti te da u kampu borave ugodno i sigurno. Certifikacija „Village For All” (V4A), talijanske organizacije specijalizirane

za razvoj i vođenje pristupačnih smještajnih objekata, predstavlja viši standard koji se smatra najprestižnijom europskom certifikacijom te vrste, a priznaje je i njemački automobilistički savez ADAC. Među javno dostupnim primjerima V4A certificiranih objekata u Hrvatskoj su Kamp Čikat (Lošinj) i BiVillage (Fažana), čime su postali dio mreže europskih pristupačnih turističkih odredišta.

Kampovi i mobilne kućice: postojeće mogućnosti

Kampovi mogu biti privlačan izbor za grupni odmor zbog boravka na otvorenom, zajedničkih aktivnosti i različitih oblika smještaja. Njihova pristupačnost, međutim, ovisi o cjelini prostora. Uz uređenje smještajne jedinice, važni su podloga i nagib staza, udaljenost sanitarnog čvora, dostupnost trgovine i restorana te mogućnost dolaska do plaže i ulaska u more.

Kamp Čikat u Malom Lošinj u svojim mrežnim stranicama navodi dvije rezervirane parcele i dvije prilagođene mobilne kućice, prilagođene sanitarne prostore u blokovima 6, 7 i 11 te dizalicu za ulazak u more. Objavljuje i detaljnije podatke o pristupnim putovima i opremi, uključujući nagibe pojedinih rampi. Upravo takvi podaci pokazuju zašto postojanje prilagodbe ne treba poistovjetiti s mogućnošću njezina samostalnog korištenja. Prije rezervacije potrebno je provjeriti odgovaraju li uvjeti korisnicima, njihovim pomagalima i potrebnoj razini podrške.

BiVillage u Fažani u ponudi ima smještaj tipa Holiday Home Comfort Accessible, površine 62 četvorna metra, predviđen za boravak do šest osoba. Taj podatak označava ukupan broj gostiju, a ne nužno broj osoba koje koriste invalidska kolica i mogu istodobno funkcionalno koristiti smještaj. Za grupni dolazak stoga treba provjeriti broj raspoloživih pristupačnih jedinica, raspored prostorija i mogućnosti korištenja kupaonice.

Primjer ulaganja u pristupačno kampiranje predstavlja i projekt Tourism4All, u okviru kojega je Kamping udruženje Hrvatske postavilo dvije pristupačne mobilne kućice u kampu Brioni Sunny Camping by Valamar u Puntizeli kraj Pule. U sklopu projekta izrađene su i „Smjernice za pristupačnost kampova”, namijenjene unapređenju ponude i primjeni pristupačnih rješenja. Projekt je uključivao i prikaz korištenja smještaja iz perspektive korisnika, čime je naglašena

važnost praktične provjere prilagodbi. Aktualnu raspoloživost kućica i uvjete boravka potrebno je potvrditi izravno s objektom.

Pored navedenih, vrijedi spomenuti i druge primjere iz javno dostupnih informacija. Kamp Stobreč Split u ponudi ima mobilnu kućicu Premium od 39 četvornih metara, prilagođenu za osobe s invaliditetom, smještenu u drugom redu od mora. Camping Polidor u Višnjanu poboljšao je pristupačnost popločavanjem pješačkih staza i prilagodbom pristupa recepciji i višenamjenskoj zgradi. Ovi primjeri nisu cjelovit popis niti jamstvo prikladnosti za svaku grupu. Pokazuju da konkretna ponuda postoji, ali i koliko je važno provjeriti može li se dovoljan broj odgovarajućih jedinica rezervirati istodobno. Za zajednički boravak značajna je i njihova međusobna udaljenost, kako sudionici ne bi bili prostorno odvojeni od ostatka grupe i zajedničkog programa.

Hoteli, hosteli i organizirani programi ljetovanja

Uz kampove, mogućnosti za grupni boravak nude hoteli, hosteli i drugi objekti koji raspoložu prostorima za prehranu, druženje i organizirane aktivnosti. Hrvatski ferijalni i hostelski savez u ponudi za grupe navodi HI Hostel Zadar kao objekt prilagođen osobama s invaliditetom, s ukupno 203 kreveta i prostorima za grupne sadržaje. Međutim, ukupni broj kreveta ne pokazuje koliko ih se nalazi u pristupačnim sobama, pa je stvarni kapacitet za određenu grupu potrebno zasebno utvrditi.

Važnu ulogu imaju udruge koje ugovaraju smještaj i olakšavaju organizaciju odmora svojim članovima. Udruga invalida rada Zagreba, primjerice, već od 1998. godine provodi program ljetovanja u suradnji s Thalassoterapijom Crikvenica, Specijalnom bolnicom za medicinsku rehabilitaciju, sa smještajem u Vili Dalmacija. Za 2025. godinu program je proveden u pet smjena po 10 dana, s planiranim minimalno 200 noćenja. Takav oblik suradnje može olakšati planiranje i ugovaranje boravka, uz prethodnu provjeru odgovaraju li ponuđeni prostori potrebama sudionika.

Mogućnosti i poteškoće organiziranog ljetovanja ilustrira i primjer Grada Zagreba. Prema očitovanju Grada koje je HRT prenio u travnju 2026., tijekom 2025. godine o trošku gradskog proračuna ljetovalo je 320 djece s teškoćama u razvoju, dok je za 2026. bilo planirano njih 350,

s osiguranim proračunom od 196.000 eura — što je najviši iznos dosad i trostruko više nego 2024. godine. Istodobno, Grad je naveo da se na postupke javne nabave za dodatnu uslugu ljetovanja osoba koje koriste invalidska kolica tijekom 2025. i 2026. nije javio nijedan ponuditelj. Uvjeti su, među ostalim, obuhvaćali pristupačan smještaj i plažu, prilagođen ulazak u more, medicinsku skrb i stručnu podršku.

Izostanak ponuda sam po sebi ne dokazuje da odgovarajući smještaj ne postoji. On, međutim, upućuje na potrebu da se zajedno razmotre raspoloživi kapaciteti, traženi opseg usluge, termini i financijski uvjeti. Organiziranje ljetovanja zahtijeva pravodobnu suradnju naručitelja, pružatelja turističkih usluga i organizacija osoba s invaliditetom.

Doprinos daju i programi turističkih poduzeća. Valamarov program „Tisuću dana na Jadranskom moru” već dvanaestu godinu zaredom omogućuje odmor djeci bez roditeljske skrbi, iz obitelji slabijeg imovinskog stanja te djeci s teškoćama u razvoju i zdravstvenim teškoćama. Kroz ovu inicijativu Valamar je do sada omogućio ljetovanje za više od 4.200 djece iz svih krajeva Hrvatske. Udruga Frendofon organizira obiteljska ljetovanja za djecu s teškoćama u razvoju i njihove roditelje u Bellevue Resort Valamar u Rabcu, uz stručnu podršku zaposlenika i volontera. Takve inicijative proširuju mogućnosti odlaska na ljetovanje, ali ne mogu zamijeniti kontinuirani razvoj pristupačne i financijski dostupne turističke ponude.

Pristupačnost mora obuhvatiti cijeli boravak

Pristupačna soba nije dovoljna ako osoba ne može doći do restorana, koristiti plažu ili sudjelovati u planiranom izletu. Grupno ljetovanje zato treba promatrati kao povezanu cjelinu, od prijevoza i dolaska do svakodnevnih aktivnosti i povratka.

Za osobe koje koriste invalidska kolica važno je provjeriti širinu prolaza, prostor uz krevet, mogućnost pristupa toaletu i tušu te dostupnost potrebne opreme. Slijepim i slabovidnim osobama važni su sigurni i jasno označeni putovi kretanja te informacije u pristupačnim formatima. Gluhim i nagluhim osobama potrebno je omogućiti odgovarajuće načine komunikacije

i obavješćavanja. Osobama s intelektualnim teškoćama i osobama iz spektra autizma, ovisno o individualnim potrebama, mogu biti važni razumljive informacije, predvidiv raspored i mogućnost boravka u mirnijem prostoru.

Posebnu pozornost zahtijevaju plaže i ulazak u more. Postojanje rampe ili dizalice nije dovoljno bez prohodnog pristupa, odgovarajućeg prostora za presvlačenje i pristupačnog sanitarnog čvora. Potrebno je provjeriti je li oprema ispravna, kada je dostupna te je li za njezino korištenje potrebna pomoć i tko je može pružiti. Jednako su važni hlad, mjesta za odmor i siguran povratak do smještaja. Održavanje tih sadržaja mora biti kontinuirano, a ne ograničeno na početak turističke sezone. Vodič Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara (HUPT) u suradnji s Hrvatskom turističkom zajednicom navodi plaže u Crikvenici, Puli, Rovinju, Rijeci (uvala Kostanj), Splitu, Milnoj na Braču i drugim mjestima, ali pokazuje da se elementi pristupačnosti razlikuju od plaže do plaže te da je broj plaža sa svim elementima pune pristupačnosti ograničen.

Pritom ljetovanje osoba s invaliditetom ne treba svoditi na rehabilitaciju ili zdravstveni program. Odmor treba omogućiti izbor aktivnosti prema osobnim interesima, od kupanja i sporta do kulturnih događanja, izleta ili jednostavnog druženja. Potrebna podrška treba olakšati taj izbor, a ne određivati njegov sadržaj.

Pouzdate informacije i financijska dostupnost

Opća oznaka „prilagođeno osobama s invaliditetom” ne može zamijeniti fotografije, dimenzije, opis pristupnih putova i podatke o opremi. Informacije trebaju jasno prikazivati i mogućnosti i postojeća ograničenja. Organizatorima grupnog boravka korisno je prije ugovaranja pribaviti pisanu potvrdu dogovorenih uvjeta te, kada je moguće, običi objekt. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom upozorila je da su informacije o pristupačnosti često nedostupne, netočne ili nepotpune, zbog čega osobe s invaliditetom nailaze na neugodna iznenađenja. Zabilježeni su slučajevi u kojima je kamp oglašen kao prilagođen, ali u stvarnosti nije imao rampu za ulazak u more u invalidskim kolicima, unatoč prethodnom obećanju.

Važan doprinos unapređenju ponude daju edukacije pružatelja usluga. Hrvatski savez udruga

za mlade i studente s invaliditetom SUMSI kroz projekte „Odmori OSI” i „Odmori OSI 2” provodio je edukacije i suradnju s malim privatnim iznajmljivačima radi povećanja pristupačnosti smještaja. Takav pristup povezuje iskustva korisnika s praktičnim mogućnostima prilagodbe te pokazuje važnost znanja i komunikacije, uz ulaganja u prostor i opremu.

Financijska dostupnost ne odnosi se samo na cijenu noćenja. Prema dostupnim izvorima, boravak u potpuno prilagođenim kampovima ili mobilnim kućicama za osobe s invaliditetom iznosi između 2.000 i 2.500 eura za 10 dana, što je nedostupno većini osoba s invaliditetom čija su primanja često na razini minimalne plaće u Hrvatskoj. Za pojedine sudionike potrebno je predvidjeti i troškove pristupačnog prijevoza, pratnje ili osobne asistencije te najma dodatne opreme. Potpora koja obuhvaća isključivo smještaj zato ne mora biti dovoljna da bi odlazak na ljetovanje bio ostvariv. Pri planiranju programa i financiranja potrebno je uzeti u obzir ukupne troškove boravka i stvarne potrebe sudionika.

Prema sustavnom razvoju kapaciteta

Za unapređenje grupnog kampiranja i ljetovanja potrebno je razvijati objedinjeni, redovito ažurirani pregled provjerenih kapaciteta. Takav pregled trebao bi pokazivati broj i značajke pristupačnih smještajnih jedinica, mogućnost istodobnog prihvata grupe, pristupačnost zajedničkih sadržaja i plaža te dostupnost prijevoza i podrške. Time bi se olakšalo planiranje udrugama i drugim organizatorima, ali i osobama koje odmor organiziraju samostalno. Trenutno takav registar ne postoji, a službena statistika ne obuhvaća kampove, što onemogućuje planiranje i procjenu kapaciteta na nacionalnoj razini.

Ulaganja bi trebalo usmjeravati prema povećanju broja pristupačnih jedinica unutar istog objekta i povezivanju smještaja s ostalim sadržajima. Istodobno je potrebno osigurati redovito održavanje opreme, edukaciju zaposlenika i realno planiranje troškova organiziranih programa. Pojedinačne prilagodbe imaju ograničen učinak ako ih korisnik zbog prepreka u ostatku prostora ne može sigurno koristiti. Kapaciteti koji su dovoljni za pojedinačne goste ili obitelji ne omogućuju nužno organizaciju grupnog ljetovanja koje je ključno za udruge osoba s invaliditetom, ustanove i organizacije koje rade s ovom populacijom.

Javne nabave za organizaciju ljetovanja osoba s invaliditetom trebaju realno pokriti troškove pristupačnog smještaja, asistencije i prijevoza, kako bi se osiguralo da se ponuditelji jave na natječaje. Primjer Grada Zagreba, koji dvije godine zaredom nije uspio pronaći ponuditelja za ljetovanje osoba koje koriste invalidska kolica, izravno ukazuje na taj problem. Financiranje prilagodbi za grupni boravak potrebno je osigurati iz EU fondova i nacionalnih izvora, s naglaskom na povećanje broja prilagođenih jedinica po objektu.

Osobe s invaliditetom i njihove reprezentativne organizacije trebaju biti uključene u planiranje, provjeru i vrednovanje pristupačnosti. Iskustva SOIH-a, saveza i udruga mogu pridonijeti oblikovanju kriterija koji odgovaraju stvarnim potrebama korisnika i kvalitetnijoj suradnji s turističkim sektorom, u skladu s načelom „Ništa o nama bez nas”. Pristupačnost turističkih kapaciteta treba tretirati kao standardni element ponude, a ne kao dodatnu uslugu ili iznimku, u skladu s načelom univerzalnog dizajna i Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Hrvatska ima primjere na kojima može graditi dostupniju ponudu grupnog odmora. Potrebno je osigurati da te mogućnosti budu pouzdano opisane, financijski dostupne i primjerene različitim potrebama. Stvarni kapacitet za ljetovanje ne mjeri se samo brojem kreveta, nego mogućnošću da svaka osoba dostojanstveno koristi smještaj, sudjeluje u aktivnostima i uživa u odmoru prema vlastitom izboru.